

Makrobezřetnostní politika: *Jeden z důvodů změn modelu fungování finančního trhu?*

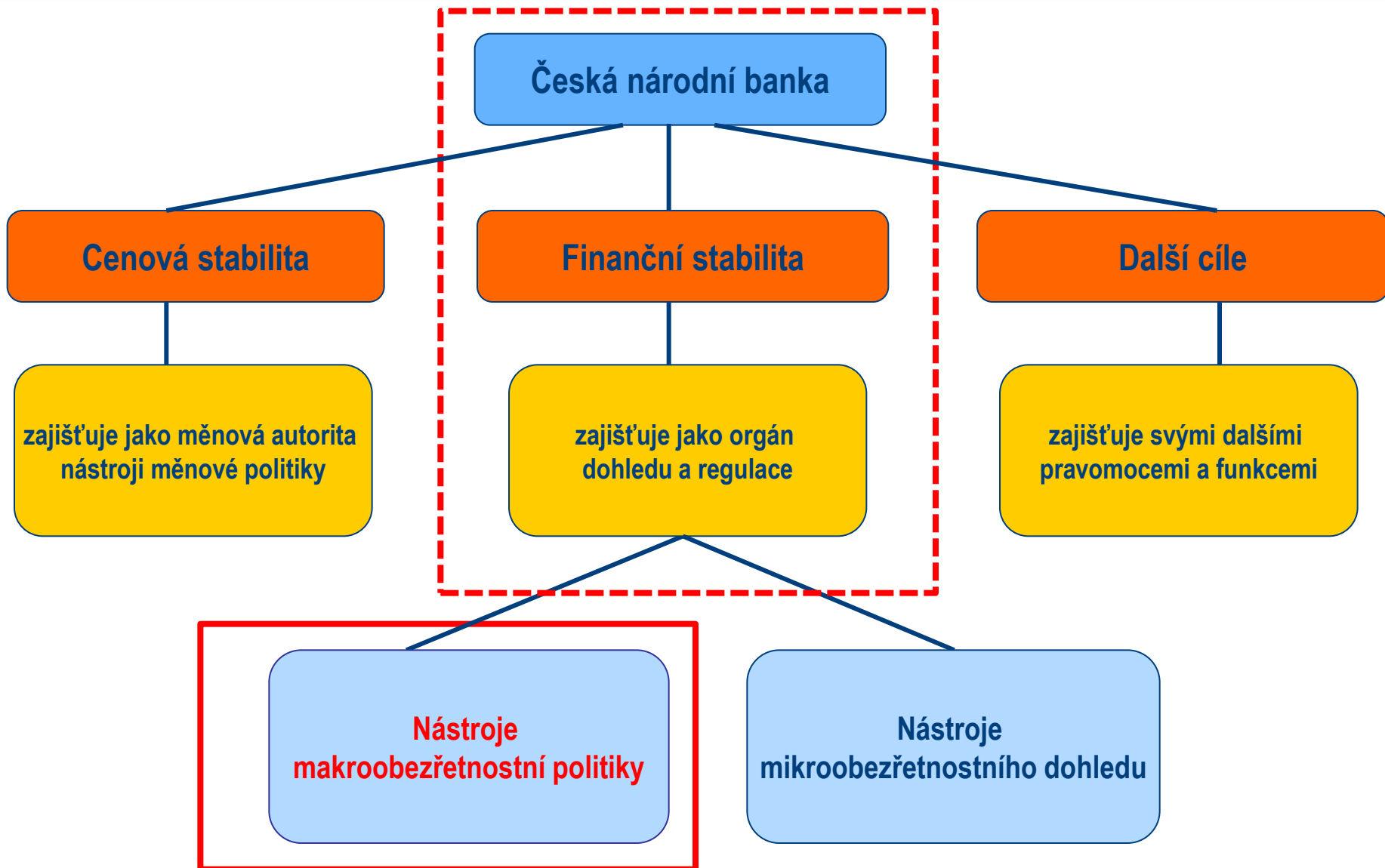
Vladimír Tomšík
viceguvernér ČNB

Konference „*Rozvoj a inovace finančních produktů –
– Změna modelu fungování finančního trhu*“
Vysoká škola ekonomická v Praze, 10. února 2016

- I. Cíle a nástroje makrobezpečnostní politiky
- II. Nástroje makrobezpečnostní politiky využívané ČNB
- III. Koordinace měnové politiky a makrobezpečnostní politiky
- IV. Výzvy pro výkon dohledu nad finančním trhem

I.

Cíle a nástroje makroobezřetnostní politiky

- Mandát k výkonu makrobezpečnostní politiky má oporu v zákoně o ČNB od druhé poloviny roku 2013:

§ 2

(2) e) rozpoznává, sleduje a posuzuje rizika ohrožení stability finančního systému a v zájmu předcházení vzniku nebo snižování těchto rizik přispívá prostřednictvím svých pravomocí k odolnosti finančního systému a udržení finanční stability a vytváří tak makrobezpečnostní politiku.

- Makrobezpečnostní politika spočívá v dohledu nad finančním systémem jako celkem:
  - představuje aplikaci makrobezpečnostní regulace a makrobezpečnostního dohledu s cílem snížit zranitelnost (resp. zvýšit odolnost) finančního systému,
  - a to prostřednictvím omezování vzniku systémových rizik, která mohou pro systém jako celek vytvářet jednotlivé finanční instituce nebo jejich vzájemné vazby.

- ČNB při operacionalizaci makrobezpečnostní politiky vychází mj. z Doporučení ESRB o průběžných cílech a nástrojích makrobezpečnostní politiky.
- **Průběžné cíle** odráží existenci několika zdrojů systémového rizika a jejich vlastních transmisních mechanismů.
  - zmírnit a vyloučit nadměrný růst úvěrů a finanční páky;
  - zmírnit a vyloučit nadměrný nesoulad splatností a nedostatek likvidity na trhu;
  - omezit koncentraci přímých a nepřímých expozic;
  - omezit rizika spojená s nežádoucí motivací finančních institucí a morálním hazardem.

- **Nástroje** makrobezpečnostní politiky by pak měly odpovídat charakteru jednotlivých průběžných cílů.

	Nadměrný růst úvěrů a finanční páka			Nadměrný splatnostní nesoulad a tržní		Koncentrace expozic	Nežádoucí motivace	
Klíčové nástroje	Proticyklická kapitálová rezerva	Kapitálové nástroje: - pákový poměr - sektorové (nemovitosti, finanční) - rezerva ke krytí systémového rizika	Limity na poměr LTV / limity na poměr LTI	Omezení na stabilní financování (např. NSFR, LTD)	Likviditní poplatky	Omezení angažovanosti (podle protistrany, sektoru, geografické)	Kapitálové rezervy podle systémové významnosti (G-SII a O-SII rezerva)	Rezerva ke krytí systémového rizika

Pramen: ESRB (Vlajková zpráva o makrobezpečnostní politice v bankovním sektoru, Tabulka 3)

- **Aktivní a širší využívání nástrojů** makrobezpečnostní politiky může ovlivnit způsob fungování bankovního sektoru.

II.

Nástroje makrobezřetnostní politiky využívané ČNB

- CRD IV/CRR svěřuje ČNB pravomoc posílit schopnost bank absorbovat ztráty prostřednictvím kapitálových rezerv.
  - Skupina rezerv (bezpečnostní, proticyklická a ke krytí systémového rizika) se v průběhu druhého pololetí 2014 stala součástí instrumentária.
- Bezpečnostní rezervu v plné výši 2.5 % CET1 jsou od července 2014 povinny držet všechny banky.
- CRD IV také nabízí ČNB alternativní možnosti stanovení požadavků s ohledem na systémovou významnost bank.
  - ČNB se rozhodla z praktických důvodů využít rezervu ke krytí systémového rizika.
  - Analýzy ČNB ukázaly, že předmětem této rezervy by měly být čtyři nejvíce systémově významné banky.
    - Česká spořitelna a ČSOB ... 3.0 %
    - Komerční banka ... 2.5 %
    - UniCredit Bank ... 1.0 %

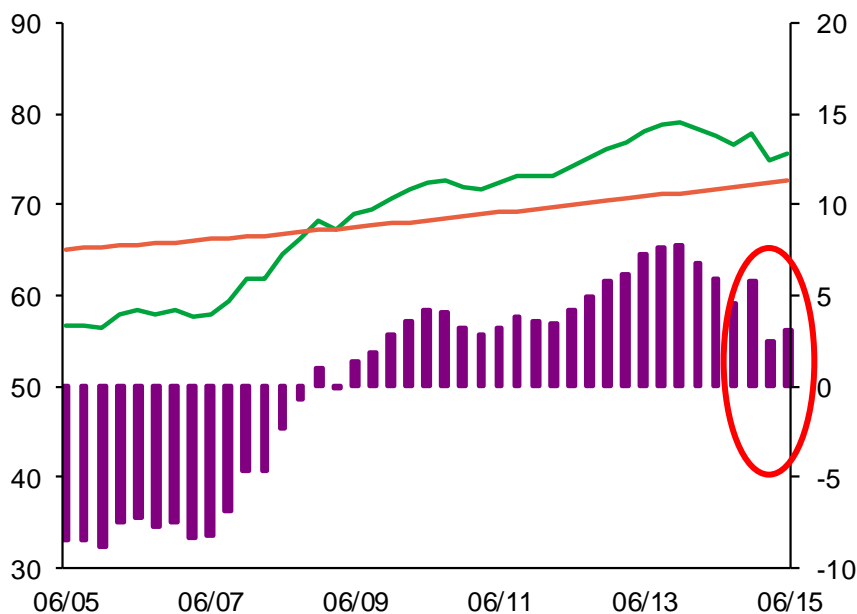
- Alternativní nástroj pro posílení odolnosti systémově významných institucí.
  - Má základ v basilejském konceptu domácí systémově významné banky (DSIB).
- Identifikace O-SII:
  - ČNB při identifikaci O-SII postupuje podle obecných pokynů EBA a učuje je na nejvyšší úrovni konsolidace (zahrnuje bankovní i nebankovní, domácí i zahraniční součásti konsolidačního celku),
  - ČS, ČSOB, KB, UniCredit Group, PPFH, J&T, RB,
  - ČNB bude každoročně aktualizovat seznam O-SIIs nejpozději 1.12.
- Určení výše O-SII rezervy:
  - Bance, resp. skupině, identifikované jako O-SII není nezbytné stanovit dodatečný požadavek ve formě O-SII rezervy.
  - ČNB může O-SII žádat o držení rezervy až do výše 2 % celkové expozice, může volit nižší úroveň konsolidace.

- Sazba proticyklické rezervy pro expozice umístěné v ČR je od srpna 2014 stanovována jednou za čtvrtletí.
  - ČNB v prosinci 2015 poprvé rozhodla o nastavení sazby proticyklické kapitálové rezervy na vyšší než nulové úrovni, konkrétně ve výši **0,5 %** z expozic umístěných v ČR.
  - Úvěrové instituce budou mít povinnost tuto sazbu používat od ledna 2017.
- Důvody pro využití sazby proticyklické rezervy:
  - Posun do fáze finančního cyklu charakterizovaného rychlejším růstem úvěrů poskytovaných podnikům i domácnostem.
  - Zvyšující se rychlost zadlužování soukromého sektoru vedoucí k růstu zranitelnosti při náhlých ekonomických šocích.
  - Rostoucí riziko spirály mezi růstu cen nemovitostí a růstem úvěrů k financování těchto nemovitostí.

- Standardní měřítka „credit-to-GDP ratio“ dávají různé signály.
  - Je proto nezbytné vyhodnotit řadu podpůrných indikátorů.

Odchylka poměru úvěrů k HDP od trendu (1995-2015)

(poměr v % (levá osa), odchylka v p.b. (pravá osa))

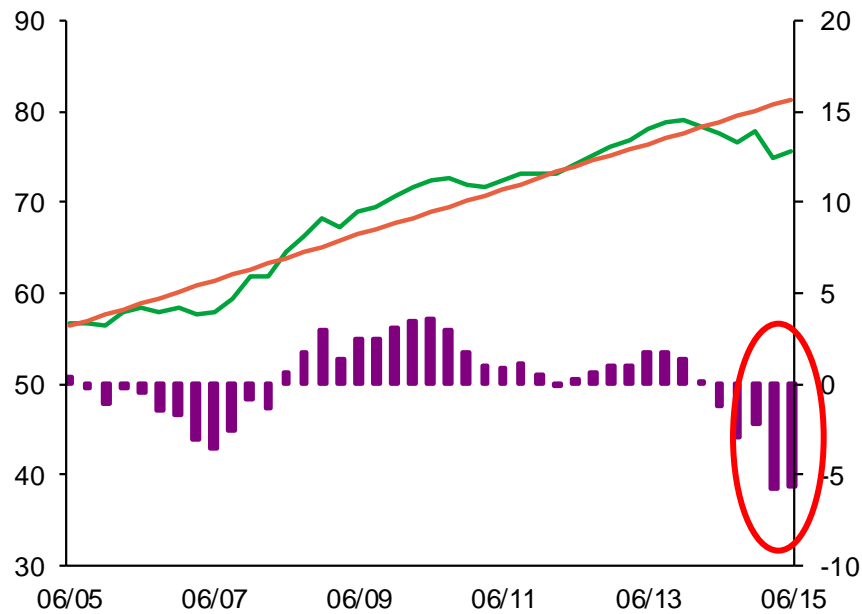
■ Odchylka poměru úvěrů k HDP od trendu (pravá osa)
— Poměr úvěrů k HDP
— Trend poměru úvěrů k HDP (1995-2015)

Pramen: ČNB

Pozn.: Celkový objem úvěrů soukromému sektoru podle metodiky BCBS obsahuje půjčky soukromému sektoru a emitované dluhové cenné papíry.

Odchylka poměru úvěrů k HDP od trendu (2004-2015)

(poměr v % (levá osa), odchylka v p.b. (pravá osa))

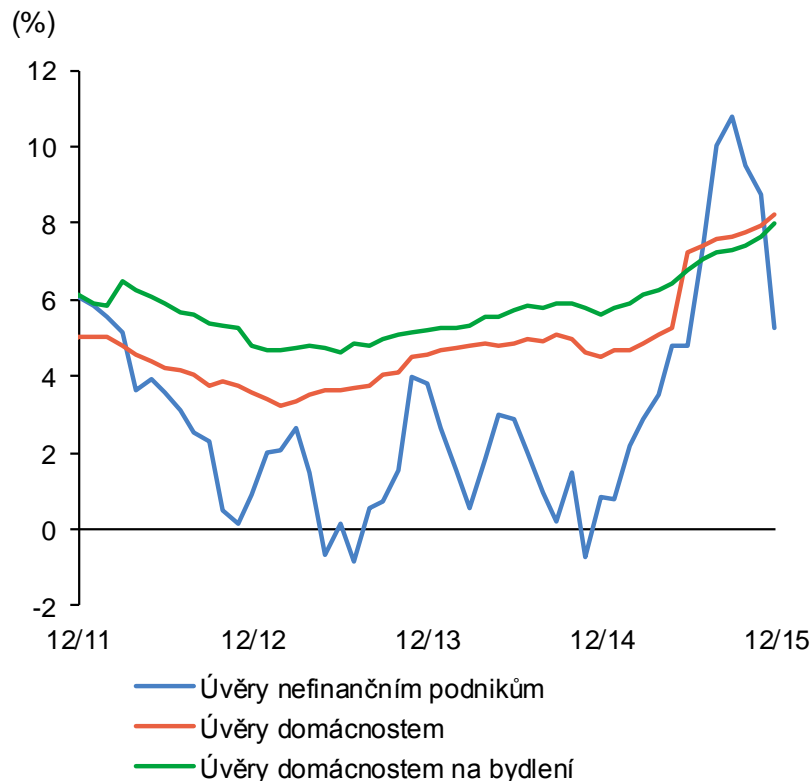
■ Odchylka poměru úvěrů k HDP od trendu (pravá osa)
— Poměr úvěrů k HDP
— Trend poměru úvěrů k HDP (2004-2015)

Pramen: ČNB

Pozn.: Celkový objem úvěrů soukromému sektoru podle metodiky BCBS obsahuje půjčky soukromému sektoru a emitované dluhové cenné papíry.

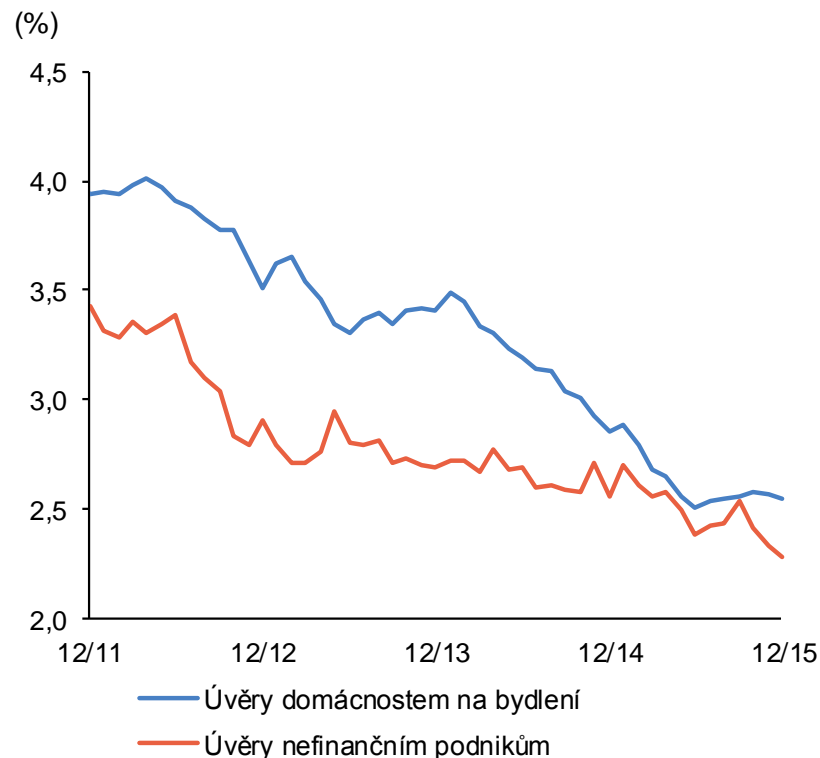
- Tempo růstu úvěrů v roce 2015 se výrazně zvýšilo.
- Poptávka po úvěrech je podporována nízkými úrokovými sazbami.

Meziroční tempo růstu bankovních úvěrů soukromému nefinančnímu sektoru (rezidenti)

Pramen: ČNB

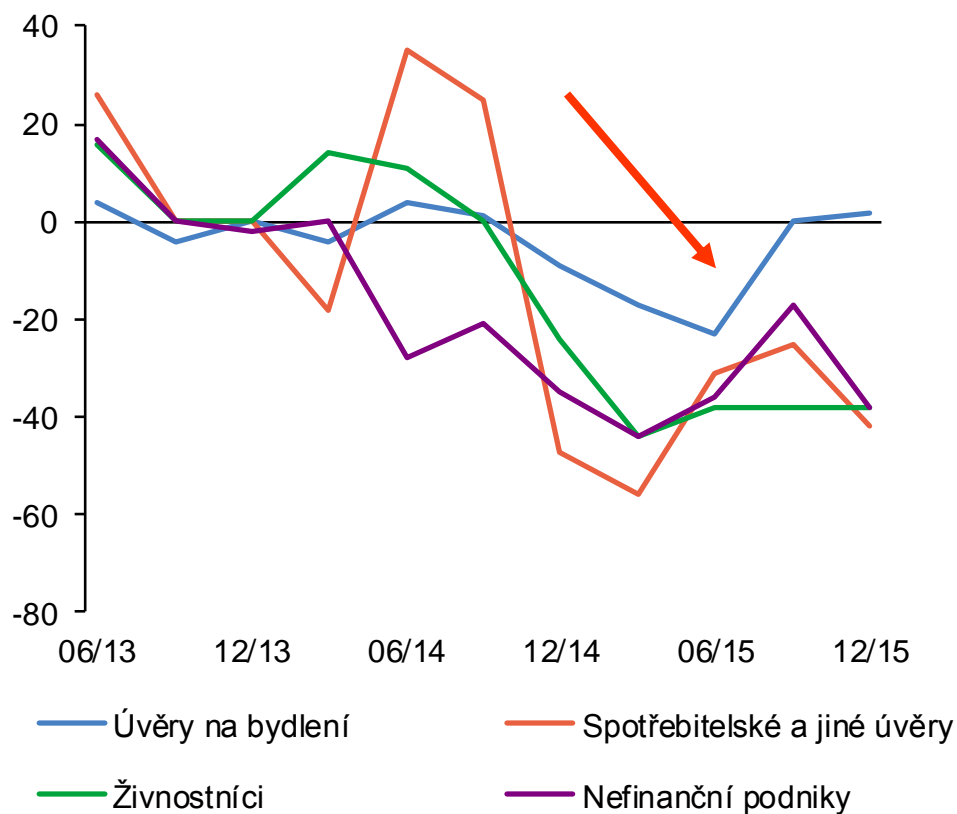
Úrokové sazby na nové korunové úvěry soukromému nefinančnímu sektoru

Pramen: ČNB

- Úvěrovou dynamiku v posledních dvou letech rovněž podporovalo uvolňování úvěrových standardů bank.

Vývoj všeobecných úvěrových podmínek v ČR
(rozdíl tržního podílu bank v p.b.)

Pramen: Šetření úvěrových podmínek bank, ČNB

- Bankovní financování nákupu nemovitostí je častým zdrojem systémového rizika.
- Hlavním rizikovým scénářem je vznik **spirály mezi růstem cen nemovitostí a růstem úvěrů** sloužících k financování jejich nákupu.
  - Zvýšená dostupnost úvěrů na financování nákupu nemovitostí vede k růstu cen nemovitostí, což pak podporuje růst růstu úvěrů (roste průměrná částka nového úvěru, zvyšuje se zájem o úvěry na financování nákupu nemovitosti jako investice)...
- V ČR došlo v posledních dvou letech k oživení poptávky po úvěrech na bydlení, k uvolnění standardů při poskytování těchto úvěrů i k růstu cen rezidenčních nemovitostí.
- ČNB vydala v červnu 2015 bankám sadu **preventivních doporučení** pro poskytování úvěrů zajištěných nemovitostí.

- **Doporučení A** – dodržování limitů pro hodnoty LTV u nově poskytovaných úvěrů:
  - Podíl nově poskytnutých úvěrů s ukazatelem LTV nad 90 % by neměl přesahovat 10 % celkového objemu těchto úvěrů poskytnutých v daném čtvrtletí.
  - U žádného úvěru by ukazatel LTV neměl přesáhnout 100 %.
  - Instituce by neměly obcházet výše uvedená omezení souběžným poskytováním nezajištěných spotřebitelských úvěrů.
- **Doporučení B** – hodnocení schopnosti klienta úvěr splácet a odolat zvýšené zátěži:
  - Instituce by měly stanovovat interní limity ukazatelů schopnosti žadatele splácet úvěr z vlastních zdrojů (např. maximální úrovně ukazatele LTI, loan-to-income, nebo ukazatele DSTI, debt service-to-income).

- **Doporučení C** – délka splatnosti úvěrů a průběh jejich splácení:
  - Maximální délka splatnosti úvěru by měla reflektovat životnost nemovitosti a předpokládanou zbývající dobu ekonomické aktivity klienta a zpravidla by neměla přesahovat 30 let.
  - Splatnost nezajištěného spotřebitelského úvěru poskytovaného klientovi, který má sjednán úvěr zajištěný rezidenční nemovitostí, by neměla přesahovat 8 let.
  - Instituce by neměly poskytovat úvěry zajištěné rezidenční nemovitostí s nestandardním průběhem splácení vedoucím k přesunu zatížení klienta na pozdější období.
- **Doporučení D** – přístup k navyšování výše úvěru při refinancování:
  - Při refinancování úvěru s navýšením zůstatkové hodnoty jistiny by instituce měly postupovat stejně jako u poskytování úvěrů nových.

- **Doporučení E** – poskytování úvěrů sjednaných přes zprostředkovatele:
  - Při spolupráci se zprostředkovateli úvěrů by měly instituce uplatňovat obezřetný přístup, zohledňovat rizika související s jejich odlišnými zájmy a kvalitu těchto úvěrů samostatně monitorovat.
- **Doporučení F** – financování koupě nemovitosti určené k dalšímu pronájmu:
  - Instituce by měly pro účely řízení úvěrového rizika sledovat odděleně charakteristiky portfolia úvěrů k financování vlastního bydlení a úvěrů k financování nemovitosti pro další pronájem a samostatně je monitorovat.
- ČNB bude plnění doporučení pravidelně hodnotit.
  - Při identifikaci zvýšených rizik je ČNB připravena zpřísnit parametry doporučení a využít další nástroje dané legislativou CRD IV/CRR.

- Úvěrová instituce je dle CRD IV povinna v rámci systému řízení rizik zajistit soustavné a účinné řízení rizika koncentrace.
  - Tato povinnost se týká i svrchovaných expozic.
- Národní orgány dohledu pak mají podle pokynů EBA řízení rizika koncentrace včetně svrchovaných expozic hodnotit.
  - Přístup ke svrchovaným expozicím je předmětem intenzivní mezinárodní diskuse.
  - ČNB připravila dohledový nástroj ve formě metodiky pro kontrolu řádného řízení rizika koncentrace svrchovaných expozic.
- Cílem nástroje je:
  - motivovat úvěrové instituce k obezřetnosti vůči svrchovaným expozicím se systémovou významností.
  - poskytnout jim vodítko pro vyhodnocení systémového rozměru rizika koncentrace.

III.

Koordinace měnové politiky a makrobezpečnostní politiky

- Nástroje MP a MaP nepůsobí nezávisle na sobě:
  - svým vlivem na úvěrovou dynamiku ovlivňují měnové i úvěrové podmínky,
  - cokoli, co mění dostupnost a cenu úvěrů, ovlivňuje úvěrovou dynamiku, a tím rovněž transmisi měnové politiky,
  - a naopak, cokoli mění úvěrovou dynamiku, ovlivňuje transmisi makrobezřetnostní politiky.
- Centrální banky musí proto provádět analýzu interakcí MP a MaP a zajišťovat jejich koordinaci.
  - Obě politiky se mohou v určité situaci dostat do konfliktu kvůli potřebě působit opačným směrem.
  - V jiné situaci může být naopak žádoucí jejich stejnosměrné působení.

- Stejnosemné působení (prosazování cíle MP podporuje cíle MaP):
  - finanční krize a recese → snížení úrokových sazeb → podpora poptávky a úvěrování → stabilizace dluhové služby → stabilizace cen aktiv → návrat ekonomiky k normálu.
- Protichůdné působení (prosazování cíle MP působí proti cílům MaP):
  - inflace pod cílem → velmi nízké nominální úrokové sazby → banky i jejich klienti začnou vnímat rizika jako nízká → rozvolnění podmínek při přidělování úvěrů → zrychlení růstu úvěrů → růst cen aktiv → růst poptávky po úvěrech na financování nákupu aktiv → riziko „přeúvěrování“ ekonomiky a bubliny na trzích aktiv.
  - zvýšené inflační tlaky → růst úrokových sazeb → zájemci o úvěry pod vlivem rostoucích úrokových sazeb v domácí měně přeměrují část své poptávky k „lépe“ úročným úvěrům v cizích měnách → výrazné zhodnocení zahraniční měny → nezajištěným dlužníkům se zvýší dluhová služba → defaulty a problémy v bankovním sektoru.

- Existence možného konfliktu mezi MP a MaP, jeho síla a optimální kombinace nastavení obou politik k jeho minimalizaci závisí na
  - fázích hospodářského a finančního cyklu, ve kterých se ekonomika nachází
  - na typu šoků, kterým je ekonomika právě vystavena.
- V konkrétní situaci může být rozhodování o správné kombinaci reakcí obou politik velmi složité.

Interakce politik v různých fázích finančního a hospodářského cyklu

		Inflační tlaky		Desinflační tlaky	
		Silná poptávka	Slabá poptávka	Silná poptávka	Slabá poptávka
Rychlý růst úvěrů a zvyšování cen aktiv	Měnová pol.	Zpřísnění > IT	Zpřísnění	Uvolnění < IT	Uvolnění
	Makroob. pol.	Zpřísnění	Zpřísnění	Zpřísnění	Zpřísnění
Pokles úvěrů a snižování cen aktiv	Měnová pol.	Zpřísnění	Zpřísnění < IT	Uvolnění	Uvolnění > IT
	Makroob. pol.	Uvolnění	Uvolnění	Uvolnění	Uvolnění

- V posledních letech je skupina vyspělých zemích včetně ČR vystavena kombinaci „desinflační tlaky“ a „rychlý růst úvěrů a zvyšování cen aktiv“.
- Přirozenou reakcí měnové autority bude dát přednost plnění inflačního cíle a pokračovat ve vysoce uvolněné politice.
- Na dlouhodobější rizika pro finanční stabilitu pak bude reagovat zavedením či zpřísněním makrobezřetnostních nástrojů.
- Makrobezřetnostní nástroje musí být **použitelné a účinné**.

Interakce politik v různých fázích finančního a hospodářského cyklu

		Inflační tlaky		Desinflační tlaky	
		Silná poptávka	Slabá poptávka	Silná poptávka	Slabá poptávka
Rychlý růst úvěrů a zvyšování cen aktiv	Měnová pol.	Zpřísnění > IT	Zpřísnění	Uvolnění < IT	Uvolnění
	Makroob. pol.	Zpřísnění	Zpřísnění	Zpřísnění	Zpřísnění
Pokles úvěrů a snižování cen aktiv	Měnová pol.	Zpřísnění	Zpřísnění < IT	Uvolnění	Uvolnění > IT
	Makroob. pol.	Uvolnění	Uvolnění	Uvolnění	Uvolnění

Konkrétní „Výzvy pro výkon dohledu nad finančním trhem“:

- Nízké úrokové sazby a přebytek likvidity vytváří podmínky pro přijímání zvýšených rizik anebo jejich podceňování.
- Pokračující tlak na snižování nákladů, což se může negativně projevit na schopnosti řídit rizika.
- Správně hodnotit rizika z rostoucí sekuritizace aktiv pod vlivem tlaku na snižování expozic či RWA a kapitálu.
- Kybernetická bezpečnost – zejména v podobě outsourcingu.
- Aktivní komunikace a sblížování postupů s ECB.
- Implementace a aplikace ukazatele MREL, což může výrazně ovlivnit strukturu kapitálu bank.

Děkuji za pozornost

www.cnb.cz

Vladimír Tomšík
Vladimir.Tomsik@cnb.cz

